

Basketbolcularda Üçlü Yeterlik Algısının Öngörücüsü: Mükemmeliyetçilik***Pınar ÖZKAYA¹** , **Mustafa ENGÜR[†]** ¹Ege Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İZMİR**Orijinal Makale**

Gönderi Tarihi: 04.01.2023

Kabul Tarihi: 31.03.2023

DOI: 10.47778/ejsse.1229325

Online Yayın: 31.03.2023

Öz

Sporcuların üçlü yeterlik algılarının, mükemmeliyetçilik algısı açısından incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Türkiye Basketbol Liglerinde oynayan 426 (210 erkek, 216 kadın) gönüllü profesyonel basketbol oyuncuları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan basketbolcuların yaşları 22.60 ± 4.66 , spor deneyimleri 11.26 ± 4.73 yıl olarak belirlenmiştir. Araştırmada, Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Sporda Üçlü Yeterlik Algıları Ölçeği kullanılmıştır. Analiz sürecinde tanımlayıcı istatistiklerle birlikte, korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon analiziyle elde edilen sonuçlar çerçevesinde; hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu, algılanan aile baskısı alt boyutu ve kişisel standartlar alt boyutları ile üçlü yeterlik algılarının tüm alt boyutları göz önüne alındığında, istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu yönde bir ilişkinin olduğu gözlemlenmiş olup, regresyon analizi sonuçlarına göre; öz yeterliliğe ait varyansın %12'sini kişisel standartlar alt boyutu, %1'ini ise hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu açıklamaktadır. Diğer yeterliğe ait varyansın %4'ünü hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu, %1'ini ise kişisel standartlar alt boyutu açıklamaktadır. İlişki temelli öz yeterliğe ait varyansın %7'sini kişisel standartlar alt boyutu açıklamaktadır. Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; basketbolcuların mükemmeliyetçilik algıları, üçlü yeterlik algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Basketbol, Mükemmeliyetçilik, Üçlü Yeterlik Algısı.**Predictor of Tripartite Efficacy Perception in Basketball Players: Perfectionism****Abstract**

The aim of the research was to investigate the tripartite efficacy beliefs of the athletes in terms of their perfectionism perceptions. The sample consists of 426 (210 male, 216 female) volunteer professional basketball players playing in the Turkish Basketball Leagues. The age of the basketball players participating in the research was 22.60 ± 4.66 years, and their sports experience was 11.26 ± 4.73 years. In the study, Multidimensional Perfectionism Scale for Athletes and The Tripartite Efficacy Beliefs Scales in Sports were used. In the analysis process, correlation analysis and regression analysis (stepwise method) were used together with descriptive statistics. Within the framework of the results obtained by the correlation analysis; It was found that there is a statistically significant and positive relationship between the sub-dimensions of concern over mistakes, perceived parental pressure, and personal standards and all sub-dimensions of tripartite efficacy beliefs. According to the results of the regression analysis; The personal standards sub-dimension explains 12% of the variance of self-efficacy, and the concern over mistakes sub-dimension explains 1%. 4% of the variance of the other competency is explained by the sub-dimension of concern over mistakes, and the sub-dimension of personal standards explains 1%. Personal standards sub-dimension explains 7% of the variance of relation-inferred self-efficacy. When the results of the research are evaluated in general; it can be said that basketball players' perceptions of perfectionism affect their tripartite efficacy beliefs positively.

Keywords: Basketball, Perfectionism, The Tripartite Efficacy.

* Bu çalışma, Pınar ÖZKAYA'nın Ege Üniv.Sağ. Bil. Enst. tarafından kabul edilen Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

† **Sorumlu Yazar:** Mustafa ENGÜR, **E-posta:** mustafa.engur@ege.edu.tr

GİRİŞ

İnsanların yeterlik algıları; duygu, düşünce ve davranış süreçlerini yönetmede, zorluklar karşısında sebat etmede, buldukları çevreyi organize etme ve yönetmede etkili olmaktadır (Bandura, 1997; Bosscher ve Smit, 1998; Usher ve Pajares, 2008). İnsanlar bir davranışı veya görevi gerçekleştirmede bünyelerinde barındırdıkları yeterlik algılarına yönelmektedir. Bu yeterlik algıları öz yeterlik olarak adlandırılmaktadır (Bandura, 1997; Scherbaum vd., 2006).

Sosyal varlık olan insanın bulunduğu çevrenin özellikleri, bu çevrede önemli görülen diğer kişilerle olan etkileşimleri, öz yeterliğin gelişiminde etkili olmaktadır. Sosyal çevreden etkilenen birey aynı zamanda bu çevrede bulunan kişiler tarafından da yeterli görülme ihtiyacı hissetmektedir. Bu noktadan hareketle öz yeterliğin ilişkisel bağlamda genişletilmesi ihtiyacıyla yola çıkan Lent ve Lopez, üçlü yeterlik algıları modelini oluşturmuştur. İlk olarak bireyin bir görevi yerine getirebilmeye dair yeteneklerine duydukları inanç olan öz yeterlik algıları, bu süreçte bireyin çevresinde önemli gördüğü kişilerin yeterliklerine ve yeteneklerine duydukları inanç olan diğer yeterlik (other-efficacy) algıları ve bu önemli kişiler tarafından bireyin, kendi yeterliğinin ve yeteneğinin nasıl değerlendirildiğine dair oluşturulan yeterlik tahminlerini içeren ilişki temelli öz yeterlik algıları üçlü yeterliğin oluşturulmaktadır (Lent ve Lopez, 2002).

Bireyin çevresiyle kurduğu ilişkiler; davranış sergileme, karar verme ve sonuca ulaşma süreçlerini etkileyen sosyal bir faktör olarak ele alınmaktadır (Pianta, 2006). Bireyin çevresiyle kurduğu ilişkiler spor bağlamında değerlendirildiğinde ise öz yeterlik; sporunun yeteneklerini müsabakaya yansıtabilme, bu esnada gelişen duyguları kontrol edebilme ve rakibe karşı etkili performans sergileyebilme olarak ifade edilmektedir (Feltz vd., 2008). Spor branşlarında bireyin yeterlik algılarıyla birlikte, bu süreçte etkileşimde olunan diğer kişilerin yeterlik algıları da etkili olmaktadır (Jackson vd., 2014). Bu yeterlik algıları öğretmen-öğrenci, sporcu-antrenör ve sporcu-sporcu ilişkilerinde, ikili gruplarda, bireysel ve takım sporlarında ön plana çıkmaktadır (Dunlop vd., 2011; Jackson vd., 2009; Jackson vd., 2013; Saville vd., 2014). Bunun yanı sıra üçlü yeterlik algılarının, takım arkadaşları arasında oluşan ilişkiye olumlu yansıdığı (Dithurbide ve Flett, 2014; Saville vd., 2014), artan ilişki temelli öz yeterliğin, benlik sunumu ve başarı hedefleriyle olumlu yönde ilişki kurduğu da belirtilmektedir (Howle vd., 2015).

Bununla birlikte öz yeterlik üzerinde etkili olduğu düşünülen bir diğer psikolojik faktör ise mükemmeliyetçilik algıları olarak tanımlanmıştır (Chufar ve Pettijohn, 2013; Dunkley vd., 2003; Ganske ve Ashby, 2007). Sportif aktivitelerde de etkili olan mükemmeliyetçilik algıları; bireyin kendisine yüksek performans hedefleri koymasına, bu hedeflere ulaşmaya yönelik çaba göstermesi ve oluşan hatalarla aşırı ilgilenme eğilimidir (Burns, 1980; Hewitt ve Flett, 1991). Mükemmeliyetçilik algılarına sahip sporcuların mükemmellik eğilimlerini, potansiyellerine yönelik gerçekçi hedeflerle birleştirdiğinde performansı olumlu yönde, ulaşılması güç hedeflerle birleştirdiğinde ise performansı olumsuz yönde etkileyebilir (Flett ve Hewitt, 2005). Mükemmeliyetçilik algılarının sporcularda; gelişmiş benlik saygısı, olumlu başarı hedefleri gibi performans kolaylaştırıcı etkileri bulunurken, azalan benlik saygısı, hatalarla aşırı ilgilenme, performansa karşı endişe, başarısızlık korkusu yaşama gibi performans bozucu etkileri de

bulunmaktadır (Frost vd., 1990). Mükemmeliyetçilik algıları ve öz yeterlik arasındaki ilişki spor çerçevesinde incelendiğinde; sporda mükemmeliyetçiliğin, öz yeterliği ve algılanan performansı olumsuz etkilemediği belirtilmektedir (Dahl, 2015; Stoeber vd., 2008). Mükemmeliyetçilerin oluşturdukları kişisel standartlar ve yüksek performans beklentileri öz yeterliği olumlu yönde etkileyebilir (Gotwals vd., 2012; Stoeber, 2012). Birey kendisi için performans hedefleri belirlerken aynı zamanda çevresindeki diğerleri için de performans hedefleri belirleyebilir ve bu çevre tarafından kendisine yüksek performans hedefleri belirlendiğini düşünebilir (Flett ve Hewitt, 2002).

Üçlü yeterlik algısına dair uluslararası alan yazını incelemesinde, bu modele yönelik çalışmaların popülerlik kazandığı görülürken (Habeeb, 2020; Stonecypher vd., 2019) Türkçe alan yazınında ise sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Akın ve Aşçı, 2020; Akın ve Aşçı, 2021). Bu doğrultuda basketbolcuların üçlü yeterlik algısı ölçülerek mükemmeliyetçilik açısından değerlendirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, çalışmaya katılan Türkiye Basketbol Federasyonu'na bağlı takımlarda yer alan basketbolcuların antrenörlerini yeterli bulma alt boyutu olan diğer yeterlik ve antrenörleri tarafından ne kadar yeterli gördüklerine dair oluşturdukları tahminleri içeren ilişki temelli öz yeterlik algılarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Basketbolcuların mükemmeliyetçilik algılarının, öz yeterlik algısı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

METOT

Araştırma Modeli

Araştırma, ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Bu model, bir veya birden fazla değişken arasındaki değişimin belirlenmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2011).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu; 2021/2022 sezonunda Türkiye Basketbol Federasyonu'na bağlı takımlarda yer alan, 210 erkek ve 216 kadın basketbolcu olmak üzere toplam 426 basketbolcu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Üçlü yeterlik algılarının değerlendirilmesinde “Sporda Üçlü Yeterlik Algıları Ölçekleri” kullanılmıştır. Bu ölçek Jackson vd., (2011) tarafından geliştirilmiş, Türkçe’ye ise Akın ve Aşçı (2020) tarafından uyarlanmıştır. Bu ölçek 3 alt boyuttan, 43 maddeden oluşmakta ve 5’li likert tipte bir yapıya sahiptir. Ölçek; öz yeterlik alt boyutu, diğer yeterlik alt boyutu ve ilişki temelli öz yeterlik alt boyutlarından oluşmaktadır. Akın ve Aşçı (2020) Cronbach Alpha değerlerini 0.70’in üzerinde belirtirken çalışmamızda ise sırasıyla; 0.91, 0.97, 0.96 Cronbach Alpha değerlerine ulaşılmıştır (Tablo 1).

Sporcuların mükemmeliyetçilik algılarını değerlendirmek amacıyla “Spora Özgü Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek Dunn vd., (2005) tarafından geliştirilmiş

Türkçe'ye ise Çepikkurt (2011) tarafından uyarlanmıştır. Bu ölçek 3 alt boyuttan, 19 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçüm aracı; algılanan aile baskısı, hatalarla aşırı ilgilenme ve kişisel standartlar alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri, algılanan aile baskısı için 0.77, hatalarla aşırı ilgilenme için 0.76, ve kişisel standartlar için ise 0.76 olarak bulunmuştur (Çepikkurt, 2011). Çalışmamızda ise sırasıyla 0.81, 0.83, 0.85 Cronbach Alpha değerlerine ulaşılmıştır (Tablo 1).

Araştırma Yayın Etiği

Araştırmaya ilişkin bilimsel etik izinleri Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 29.12.2021 tarihli 16/42 karar sayısını ile alınmıştır (Protokol No: 1219).

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öncelikle basketbol takımlarının antrenörlerine ulaşılmış ve çalışmanın içeriği, amacı aktarılmıştır. Araştırmaya katılımı onaylayan antrenörlerin antrenman sahasına gidilerek, araştırmaya katılmak isteyen gönüllü basketbolculara, araştırmaya dair açıklamaların yapılması ardından veri toplama araçları uygulanmıştır. Uygulama süresi yaklaşık olarak 10 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın analizinde; ölçek puanları hesaplanmış, değişkenlerin normallik analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin normallik analizinde ± 1.5 değer aralığı referans alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Analiz sürecinde tanımlayıcı istatistiklerle birlikte, korelasyon analizi ve regresyon analizi (stepwise yöntemi) kullanılmıştır. Regresyon analizinde değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olup olmadığının belirlenmesi amacıyla değişkenlerin korelasyonlar katsayıları, tolerans değerleri ve varyans artış faktörleri hesaplanmıştır. Korelasyon kat sayıları için .80'den düşük, tolerans değerleri için .10'dan büyük ve varyans artış faktörleri için ise .10'dan düşük değerleri referans alınmıştır (Field, 2009). Analiz sonuçlarına göre öz yeterlik, diğer yeterlik ve ilişki temelli öz yeterlik alt boyutlarına ilişkin korelasyon katsayılarının .04-.69 arasında değiştiği, tolerans değerlerinin .10'dan büyük olduğu olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ancak varyans şişirme değerinin (VIF) ise .10'dan düşük olduğu gözlenmiştir. Bu değer büyüdükçe (VIF değeri ≥ 10) ilgili bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantının varlığından bahsedilebilir. Genelde VIF değeri .10 üzerinde olduğunda o değişkenler arasında çoklu bağlantının varlığı kabul edilir (Polat vd., 2010). Aynı zamanda araştırmada istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak ele alınmıştır.

BULGULAR

Değişkenlerin ortalamaları, standartlar sapmaları ve değişkenler arasındaki ilişki incelenmiş, Cronbach Alfa, skewness ve kurtosis değerleri sunulmuştur (Tablo 1). Öz yeterlik alt boyutu diğer yeterlik ile orta, ilişki temelli öz yeterlik ile yüksek, mükemmeliyetçilik algılarından sadece kişisel standartlar alt boyutu ile düşük düzeyde ilişki ortaya koymaktadır. Diğer yeterlik alt boyutu ise ilişki temelli öz yeterlik ile yüksek, algılanan aile baskısı, hatalarla aşırı ilgilenme ve kişisel standartlar alt boyutlarıyla çok düşük düzeyde ilişki sergilemektedir. Üçlü yeterlik algılarının bir diğer alt boyutu olan ilişki temelli öz yeterlik algıları; hatalarla aşırı ilgilenme ile orta, kişisel standartlar ile düşük, algılanan aile baskısı ile çok düşük düzeyde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Üçlü yeterlik algıları ve mükemmeliyetçi algılar pozitif yönlü ilişki sergilemektedir.

Tablo 1. Mükemmeliyetçilik ve üçlü yeterlik algıları (tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon)

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık	α	\bar{X}	S.S	Korelasyon					
						1	2	3	4	5	6
<u>Üçlü yeterlik algıları</u>											
1.Öz yeterlik	.049	-.801	0.91	3.80	0.69	-					
2.Diğer yeterlik	-.097	-.612	0.97	3.52	0.92	.538**	-				
3.İlişki temelli öz	-.083	-.297	0.96	3.70	0.79	.738**	.687**	-			
<u>Mükemmeliyetçilik</u>											
4.Hatalarla aşırı	.536	-.517	0.85	2.48	1.05	.045	.194**	.081	-		
5.Kişisel standartlar	-.714	.087	0.81	3.69	0.95	.342**	.174**	.269**	.443**	-	
6.Algılanan aile	.417	-.712	0.83	2.53	1.09	.046	.180**	.103*	.699**	.410**	-

*N=426. *p<0.05, **p<0.01 (iki yönlü)*

Veriler incelendiğinde basketbolcuların kişisel standartlar ve hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutlarının öz yeterlik alt boyutuna öngörü sağladığı belirlenmiştir ($F_{(2,423)}= 31.906$; $p<0.001$). Hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu öz yeterlik üzerinde negatif yönde öngörü oluşturmaktadır ($\beta=-.133$; $t= -2.630$; $p<0.05$). Öz yeterliğe ait varyansın %12'sini kişisel standartlar alt boyutu, diğer %1'ini ise hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu açıklamaktadır (Tablo 2). Buna karşın algılanan aile baskısı ($\beta= -.052$; $t= -.803$; $p>0.05$) alt boyutunun ise öz yeterlik alt boyutu üzerinde öngörü sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Öz yeterlik alt boyutuna ilişkin stepwise yöntemi ile gerçekleştirilmiş regresyon analizi

Değişkenler	B	SE	β	t	p
Model 1					
Kişisel standartlar	.251	.033	.342	7.491	.000***
Model 2					
Kişisel standartlar	.294	.037	.401	7.927	.000***
Hatalarla aşırı ilgilenme	-.088	.033	-.133	-2.630	.009**

N=426. *p<0.05, ***p<0.01, ****p<0.001. R=.362 R²=.131

Ulaşılan bulgular sonucunda, basketbolcuların hatalarla aşırı ilgilenme ve kişisel standartlar alt boyutlarının diğer yeterlik üzerinde öngörü oluşturduğu belirlenmiştir ($F_{(2,423)}= 10.505$; $p<0.001$). Diğer yeterliğe ait varyansın % 4'ünü hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutu % 1'ini ise kişisel standartlar alt boyutu açıklamaktadır (Tablo 3). Buna karşın algılanan aile baskısı ($\beta=.066$; $t=.76$; $p>0.05$) alt boyutunun diğer yeterlik alt boyutu üzerinde öngörü sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Diğer yeterlik alt boyutuna ilişkin stepwise yöntemi ile gerçekleştirilmiş regresyon analizi

Değişkenler	B	SE	β	T	p
Model 1					
Hatalarla aşırı ilgilenme	.171	.042	.194	4.082	.000***
Model 2					
Hatalarla aşırı ilgilenme	.129	.047	.146	2.762	.006**
Kişisel standartlar	.106	.052	.109	2.054	.041*

N=426. *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001. R=.218 R²=.047

Ulaşılan verilerin analizi sonucunda, basketbolcuların hatalarla aşırı ilgilenme ve kişisel standartlar alt boyutlarının diğer yeterlik alt boyutu üzerinde öngörü oluşturduğu belirlenmiştir ($F_{(2,423)}= 33.006$; $p<0.001$). İlişki temelli öz yeterliğe ait varyansın % 7'sini kişisel standartlar alt boyutu açıklamaktadır (Tablo 4). Buna karşın algılanan aile baskısı ($\beta= -.009$; $t= -.166$; $p>0.05$) ve hatalarla aşırı ilgilenme ($\beta= -.048$; $t= -.917$; $p>0.05$) alt boyutlarının ilişki temelli öz yeterlik alt boyutu üzerinde öngörü sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. İlişki temelli öz yeterlik alt boyutuna ilişkin regresyon analizi (Stepwise yöntemi)

Değişkenler	B	SE	β	t	p
Model 1					
Kişisel standartlar	.222	.039	.269	5.745	.000***

N=426. ***p<.001. R=.269 R²=.072

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma üçlü yeterlik algısının mükemmeliyetçilik açısından değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk bulgusu incelendiğinde; kişisel standartlar ve hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutlarının öz yeterlik üzerinde öngörü oluşturduğu görülmektedir. Öz yeterlik algısı, istenilen bir hedefi gerçekleştirme, başarılı performans gösterme ve zorluklar karşısında direnç gösterebilme olarak ifade edilmektedir (Honicke ve Broadbent, 2016). Uyum sağlayabilen mükemmeliyetçilik olarak değerlendirilen kişisel standartlar alt boyutu ise; bireyin potansiyeline uygun hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmaya yönelik çaba gösterme olarak belirtilmektedir (Stoeber vd., 2008). Bu doğrultuda bireyin potansiyelinin farkında olması, zorluklar karşısında direnç gösterebilmesi, potansiyeline yönelik kişisel standartlar ve ulaşılabilir hedefler belirlemesinin öz yeterlik üzerinde pozitif öngörü oluşturduğu ve sonucunda basketbolcuların hatalarla aşırı ilgilenme alt boyutundan düşük düzeyde etkilendikleri düşünülebilir. Aynı zamanda uyum sağlayabilen mükemmeliyetçilik olarak değerlendirilen kişisel standartlar ile öz yeterliğin pozitif ilişki oluşturduğu da belirtilmektedir (Dahl, 2015; Flett ve Hewitt, 2005; Locicero ve Ashby, 2000; Træen vd., 2019). Yüksek performans hedeflerine ulaşmak ve mükemmellik için çabalamak, öz yeterlik ile pozitif korelasyonlar oluştururken bu süreçte bireyin potansiyelinin farkında olduğu ve görev karşısında yüksek çaba gösterdiği belirtilmektedir (Bandura, 1989; Stoeber vd, 2008).

Mükemmeliyetçi bireylerin etkili performans sergileme, başarıya ulaşma ve bu süreci değerlendirme biçimleri farklılaşmaktadır (Dunn vd., 2020). Uyum sağlayabilen mükemmeliyetçilik olan kişisel standartlara sahip sporcuların, antrenman ve müsabakalarda olumlu davranışlar sergilemeye yatkın oldukları düşünülmektedir (Dunn vd., 2020). Bu bağlamda çalışmamıza katılan basketbolcuların geliştirdikleri kişisel standartlar, antrenörleri tarafından pozitif değerlendirildiğinde, basketbolcuların kişisel standartlarının, ilişki temelli öz yeterlik alt boyutu üzerinde bir miktar yordayıcı etkiye sahip olduğu düşünülebilir. İlişki temelli öz yeterlik alt boyutu, bireyin çevresinden edindiği bilgilerin yorumlanmasında bilişsel bir filtre olarak nitelendirilmektedir (Lent ve Lopez, 2002). Sporcuların performansları öncesi ve sonrasında antrenörlerden alınan geri bildirimlerin, performansı kolaylaştırıcı yönü bulunurken aynı zamanda performansı zorlaştırıcı yöne de bulunduğu düşünülmektedir (Thomas vd., 2021).

Mükemmeliyetçi algılar ilişkisel bağlamlarda, sosyal ortamlarda gerçekleşir (Greenspon, 2008). Antrenmanlarda ve müsabakalarda sporcunun kendi yeterliğinin yanı sıra antrenör davranışları ve becerileri de performans üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Skinner, 2013). Sosyal alanlarda oluşan mükemmeliyetçi beklentiler, bu beklentileri karşılamaya verilen önem, onaylanma ihtiyacı ve kişiler arası karşılaştırmaların yapıldığı bir ortam, kişilerin performanslarını etkiler ve mükemmeliyetçi algılar oluşturur (Flett vd., 2002). Bu bağlamda basketbolcuların antrenörlerini yeterli bulması sonucu, antrenör beklentisini karşılayabilme doğrultusunda kişisel standartlar, hedefler belirledikleri ve sonucunda basketbolcuların hatasız performans gösterme amacıyla hatalarıyla aşırı ilgilendikleri düşünülebilir. Su topu sporcuları ile yapılan çalışmada antrenörlerini yeterli bulan sporcuların, olumlu öz yeterlik algıları geliştirdikleri ve bu algıların performansa pozitif yansıdığı söylenmektedir (Jackson vd., 2014). Aynı zamanda antrenörün

tecrübesi, yeterliği, bilgisi, antrenör ve sporcu bağlılığı; sporcuların zorluklar karşısında direnç göstermesinde, etkili performans sergilemede, kritik anlarda doğru kararlar alabilmede etkili olduğu düşünülmektedir (Davis ve Jowett, 2014; Selağzı ve Çepikkurt, 2015). Ateş vd., (2018) yaptıkları çalışmada antrenör ve sporcu arasındaki bağlılıkta iletişimin önemine vurgu yapmışlardır. Diğer bir araştırmada ise antrenör ile sporcu bağlılığının, iletişimde pozitif yönlü bir etki oluşturduğu söylenebilir (Selağzı ve Çepikkurt, 2015). Tenis antrenörleri ve sporcuları arasındaki bağlılığı değerlendiren bir başka çalışmada da bağlılığın diğer yeterlik alt boyutu üzerinde yordayıcı etkisi olduğu belirtilmektedir (Jackson ve Beauchamp, 2010). Basketbolcuların antrenörleriyle olan bağlılıkları sonucunda, kişisel standartlar belirledikleri ve hatasız performans sergileme çabası sonucu hatalarıyla aşırı ilgilendikleri söylenebilir. Bu süreçte basketbolcuların antrenörleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Sporcuların spor ortamında antrenör, takım arkadaşı gibi birlikte buldukları kişilerin yeteneklerine uyum sağladıkları ve onların yeterlik algılarından etkilendikleri belirtilmektedir (Jackson vd., 2009).

Bu çalışma sonucunda; çalışmaya katılan basketbolcuların uyumlu mükemmeliyetçi algılar geliştirdikleri ve üçlü yeterlik algılarıyla pozitif yönlü ilişki bulunduğu söylenebilir. Basketbolcuların olumlu, performansa yönelik kişisel standartlar geliştirmelerinin öz yeterliğe pozitif yansıdığı söylenebilir. Kişisel standartların ilişki temelli öz yeterlik üzerinde etkili olması sonucundan yola çıkarak oluşturulan bu standartların antrenör tarafından kabul gördüğü düşünülebilir. Bununla birlikte basketbolcuların kişisel standartlar oluşturulmasında antrenör yeterliği olan diğer yeterlik algıları da etkili olmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın sonuçları, mükemmeliyetçiliğin olumlu ve performansa yararlı olabileceği görüşüne destek sağladığı düşünülmektedir (Stoeber ve Otto, 2006; Stoeber ve Becker, 2008).

İleride yapılacak olan çalışmalarda antrenör-sporcu, ebeveyn-sporcu, sporcu-sporcu ikililerine yer verilmesi, aynı zamanda diğer takım sporları ve bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların mükemmeliyetçilik algılarının, üçlü yeterlik algılarına etkisinin değerlendirilmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracak, roller arasındaki farklılıkları ve etkileri ortaya çıkaracağı düşünülebilir.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada, herhangi bir finansal ve kişisel çıkar çatışması olmadığı yazarlar tarafından bildirilmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı- PO; ME, Verilerin Toplanması- PO, İstatistik analiz- PO; ME, Makalenin hazırlanması, PO; ME

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih: 29.12.2021

Sayı No: 16/42

Protokol No: 1219

KAYNAKÇA

- Akın, N. K., ve Aşçı, F. H. (2020). Sporda üçlü yeterlik algılarının değerlendirilmesi: Öz-yeterlik, diğer-yeterlik ve ilişki temelli öz-yeterlik ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25(4), 271-288.
- Akın, N. K., ve Aşçı, F. H. (2021). Beden eğitimi dersinde üçlü yeterlik algılarının değerlendirilmesi: Ölçek uyarlama çalışması. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 13(2), 302-311. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2020-79776>
- Ateş, C., Yıldız, Y., & Yıldız, K. (2018). Profesyonel basketbol ve voleybolcuların antrenör iletişim beceri düzeyleri algısı ve sporcuların kaygı düzeylerinin araştırılması. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3),40-52. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.331618>
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *Am Psychol*, 44(9), 1175- 1184. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.9.1175>
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The Exercise of control*. W.H. Freeman Company.
- Bosscher, R. J., & Smit, J. H. (1998). Confirmatory factor analysis of the general self-efficacy scale. *Behaviour Research and Therapy*, 36(3), 339-343. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(98\)00025-4](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(98)00025-4)
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14(6), 34-52.
- Chufar, B. M., & Pettijohn, T. F. (2013). Meeting high standards: the effect of perfectionism on task performance, self-esteem and self-efficacy in college students. *Psychology and Behavioral Sciences*, 2(3), 117-123. <https://doi.org/10.11648/j.pbs.20130203.16>
- Çepikkurt, F., ve Yazgan, İ. B. (2012). Mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin hentbolcuların müsabaka öncesi yaşadıkları durumluk kaygısı belirlemedeki rolü. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 43-51. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000219
- Çepikkurt, F. (2011). Üniversiteli hentbolcuların mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyleri ile başarı hedefleri ve müsabaka sonuçlarına yaptıkları yüklem biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Dahl, K. (2015). The relationship between sport perfectionism, self-efficacy and perceived performance. Master Thesis. Florida State University, College of Education. USA.
- Davis, L., & Jowett, S. (2014). Coach–athlete attachment and the quality of the coach–athlete relationship: Implications for athlete's well-being. *Journal of Sports Sciences*, 32(15), 1454-1464 <https://doi.org/10.1080/02640414.2014.898183>
- Dunkley, D. M., Blankstein, K.R., Halsall, J., Williams, M., & Winkworth, G. (2000). The relation between perfectionism and distress: Hassles, coping, and perceived social support as mediators and moderators. *Journal of Counseling Psychology*, 47(4), 437-453. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.4.437>
- Dunlop, W. L., Beatty, D. J., & Beauchamp, M. R. (2011). Examining the influence of other-efficacy and self-efficacy on personal performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33(4), 586-593. <https://doi.org/10.1123/jsep.33.4.586>
- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., & Dunn, J. C. (2005). An examination of the domain specificity of perfectionism among intercollegiate student-athletes. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1439-1448. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.09.009>
- Dunn, J. G., Gotwals, J. K., Dunn, J. C., & Lizmore, M. R. (2020). Perfectionism, pre-competitive worry, and optimism in high-performance youth athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(6), 749-763. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2019.1577900>

- Feltz, D. L., Short, S. E., & Sullivan, P. J. (2008). *Self-efficacy in sport*. Human Kinetics.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. (3. Edt.). Sage.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Oliver, J. M., & Macdonald, S. (2002). Perfectionism in children and their parents: A developmental analysis. In P.L., Hewitt, & G.L., Flett (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 89e132). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10458-004>
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2005). The perils of perfectionism in sports and exercise. *Current Directions in Psychological Science*, 14(1), 14-18. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00326.x>
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional, and treatment issues. In P.L., Hewitt, & G.L., Flett (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 5-31). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10458-001>
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449-468. <https://doi.org/10.1007/BF01172967>
- Ganske, K. H., & Ashby, J. S. (2007). Perfectionism and career decision-making self-efficacy. *Journal of Employment Counseling*, 44(1), 17-28. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1920.2007.tb00021.x>
- Gotwals, J. K., Stoeber, J., Dunn, J. G., & Stoll, O. (2012). Are perfectionistic strivings in sport adaptive? A systematic review of confirmatory, contradictory, and mixed evidence. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 53(4), 263 <https://doi.org/10.1037/a0030288>
- Greenspon, T. S. (2008). Making sense of error: A view of the origins and treatment of perfectionism. *American Journal of Psychotherapy*, 62(3), 263-282. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.2008.62.3.263>
- Habeeb, C. M. (2020). The tripartite model of relational efficacy beliefs in sport: A scoping review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1-26. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2020.1815233>
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456>
- Hill, A. P., Stoeber, J., Brown, A., & Appleton, P. R. (2014). Team perfectionism and team performance: A prospective study. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 36(3), 303-315. <https://doi.org/10.1123/jsep.2013-0206>
- Honicke, T., & Broadbent, J. (2016). The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*, 17, 63-84. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.11.002>
- Howle, T. C., Dimmock, J. A., Whipp, P. R., & Jackson, B. (2015). The self-presentation motives for physical activity questionnaire: Instrument development and preliminary construct validity evidence. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(3), 225-243. <https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0134>
- Jackson, B., Gucciardi, D. F., Lonsdale, C., Whipp, P. R., & Dimmock, J. A. (2014). "I think they believe in me": The predictive effects of teammate-and classmate-focused relation-inferred self-efficacy in sport and physical activity settings. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 36(5), 486-505. <https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0070>
- Jackson, B., Gucciardi, D. F., & Dimmock, J. A. (2011). Tripartite efficacy profiles: A cluster analytic investigation of athletes' perceptions of their relationship with their coach. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33(3), 394-415. <https://doi.org/10.1123/jsep.33.3.394>
- Jackson, B., Knapp, P., & Beauchamp, M. R. (2009). The coach-athlete relationship: A tripartite efficacy perspective. *The Sport Psychologist*, 23(2), 203-232. <https://doi.org/10.1123/tsp.23.2.203>

- Jackson, B., & Beauchamp, M. R. (2010). Efficacy beliefs in coach–athlete dyads: Prospective relationships using actor–partner interdependence models. *Applied Psychology*, 59(2), 220-242. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2009.00388.x>
- Jackson, B., Whipp, P. R., Chua, K. P., Dimmock, J. A., & Hagger, M. S. (2013). Students' tripartite efficacy beliefs in high school physical education: Within-and cross-domain relations with motivational processes and leisure-time physical activity. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 35(1), 72-84. <https://doi.org/10.1123/jsep.35.1.72>
- Jackson, B., Whipp, P. R., & Beauchamp, M. R. (2013). The tripartite efficacy framework in high school physical education: Trans-contextual generality and direct and indirect prospective relations with leisure-time exercise. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 2(1), 1-14. <https://doi.org/10.1037/a0030169>
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Nobel Yayınları
- Koivula, N., Hassmén, P., & Fallby, J. (2002). Self-esteem and perfectionism in elite athletes: Effects on competitive anxiety and self-confidence. *Personality and Individual Differences*, 32(5), 865-875. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00092-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00092-7)
- Lent, R. W., & Lopez, F. G. (2002). Cognitive ties that bind: A tripartite view of efficacy beliefs in growth-promoting relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21(3), 256-286. <https://doi.org/10.1521/jscp.21.3.256.22535>
- Locicero, K. A., & Ashby, J. S. (2000). Multidimensional perfectionism and self-reported self-efficacy in college students. *Journal of College Student Psychotherapy*, 15(2), 47-56. https://doi.org/10.1300/J035v15n02_06
- Pianta, R. C. (2006). Classroom management and relationships between children and teachers: Implications for research and practice. In C. M. Evertson & C. S. Weinstein (Eds.), *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 685–709). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Saville, P. D., Bray, S. R., Ginis, K. A. M., Cairney, J., Marinoff-Shupe, D., & Pettit, A. (2014). Sources of self-efficacy and coach/instructor behaviors underlying relation-inferred self-efficacy (RISE) in recreational youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 36(2), 146-156. <https://doi.org/10.1123/jsep.2013-0144>
- Scherbaum, C. A., Cohen-Charash, Y., & Kern, M. J. (2006). Measuring general self-efficacy: A comparison of three measures using item response theory. *Educational and Psychological Measurement*, 66(6), 1047-1063. <https://doi.org/10.1177/0013164406288171>
- Selağzı, S., ve Çepikkurt, F. (2015). Antrenör ve sporcu iletişim düzeylerinin belirlenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 11-18.
- Skinner, B. R. (2013). The relationship between confidence and performance throughout a competitive season. Master Thesis. Health and Human Movement, Health, Physical Education and Recreation. Utah State University.
- Stoeber, J. (2012). Perfectionism and performance. In S. M. Murphy (Ed.), *The Oxford handbook of sport and performance psychology* (pp. 294–306). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199731763.013.0015>
- Stoeber, J., & Becker, C. (2008). Perfectionism, achievement motives, and attribution of success and failure in female soccer players. *International Journal of Psychology*, 43(6), 980-987. <https://doi.org/10.1080/00207590701403850>
- Stoeber, J., & Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 295-319. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_2
- Stoeber, J., Hutchfield, J., & Wood, K. V. (2008). Perfectionism, self-efficacy, and aspiration level: Differential effects of perfectionistic striving and self-criticism after success and failure. *Personality and Individual Differences*, 45(4), 323-327. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.04.021>

- Stoeber, J., Otto, K., Pescheck, E., Becker, C., & Stoll, O. (2007). Perfectionism and competitive anxiety in athletes: Differentiating striving for perfection and negative reactions to imperfection. *Personality and Individual Differences*, 42(6), 959-969. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.09.006>
- Stoeber, J., Stoll, O., Pescheck, E., & Otto, K. (2008). Perfectionism and goal orientations in athletes: Relations with approach and avoidance orientations in mastery and performance goals. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 102-121. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2007.02.002>
- Stoeber, J., Stoll, O., Salmi, O., & Tiikkaja, J. (2009). Perfectionism and achievement goals in young Finnish ice-hockey players aspiring to make the under-16 national team. *Journal of Sports Sciences*, 27, 8594. <https://doi.org/10.1080/02640410802448749>
- Stonecypher, J. M., Blom, L. C., Johnson, J. E., Bolin, J. H., & Hilliard, R. C. (2019). Interdependent tripartite efficacy perceptions and individual performance: Case study of a boys' basketball team. *Psychological reports*, 122(2), 645-669. <https://doi.org/10.1177/0033294118761045>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Edt.). Pearson.
- Thomas, O., Thrower, S. N., Lane, A., & Thomas, J. (2021). Types, sources, and debilitating factors of sport confidence in elite early adolescent academy soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 33(2), 192-217. <https://doi.org/10.1080/10413200.2019.1630863>
- Topal, M., Eyduran, E., Yağanoğlu, A.M., Sönmez, A.Y., ve Keskin, S. (2010). Çoklu doğrusal bağlantı durumunda ridge ve temel bileşenler regresyon analiz yöntemlerinin kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 53-57.
- Træen, B., Finstad, K. S., & Røysamb, E. (2019). Perfect riders: Personality, perfectionism, and mental health in Norwegian competition riders. *Journal of Equine Veterinary Science*, 75, 82-89. <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2019.01.016>
- Usher, E. L., & Pajares, F. (2008). Sources of self-efficacy in school: Critical review of the literature and future directions. *Review of Educational Research*, 78(4), 751-796. <https://doi.org/10.3102/0034654308321456>

